

І. О. Маріуц

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Інституту педагогіки НАПН України

ПОСТУП ПОРІВНЯЛЬНОЇ ОСВІТИ В США

У статті відображено становлення порівняльної освіти у Сполучених Штатах Америки. Представлено стан її впровадження в американських університетах та місце у навчальних планах підготовки педагогічних кадрів. Окреслено загальні світові тенденції її розвитку.

Ключові слова: порівняльна освіта, глобалізація, інтернаціоналізація, США.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У світовому співтоваристві відроджується інтерес до порівняльної освіти. Інтерес підігривається зростаючою роллю порівняльних методів в гуманітарних і суспільних науках. В академічному середовищі сьогодні побутує твердження – всі науковці компаративісти, що наочно виражає прагнення вчених базуватися на компаративістиці для досягнення об'єктивних і ефективних науково-практичних результатів. Порівняльна освіта після кризи кінця ХХ ст. переживає своєрідний ренесанс, вступивши в нову фазу розвитку. Порівняння перетворилися в один з магістральних дискурсів теорії і практики освіти. Зростає потреба використовувати потенціал міжнародних педагогічних досліджень. Інтерес до порівняльної освіти збільшується в умовах кризи національних освітніх систем, інтернаціоналізації педагогічних досліджень. Зацікавленість в порівняльній педагогіці ініційована викликами глобалізації, проблемами освіти в багатонаціональному соціумі. Важливим стимулом активізації порівняльно-педагогічних досліджень виявилися сподівання, що

висновки та рекомендації порівняльної освіти можуть бути ефективно використані для розвитку освіти в країнах «третього світу» [1].

Регулярно проходять європейські і світові конференції представників порівняльної освіти. Асоціації порівняльної освіти відіграють вирішальну роль у розвитку педагогічної спільноти. Так Всесвітня Рада з порівняльної освіти налічує 42 представники національних педагогічних товариств. Всесвітня Рада з порівняльної освіти, Європейське суспільство з порівняльної освіти, Азіатська асоціація порівняльної освіти, котрі сприяють міжнародному співробітництву в сфері освіти. Вчені спільно обговорюють національний і міжнародний педагогічний досвід, моделюють загальносвітові педагогічні підходи. Координуючі функції міжнародних досліджень компаративістського характеру виконують наукові центри: Міжнародне бюро освіти (Швейцарія), Міжнародний інститут педагогічних досліджень (Німеччина), Міжнародний педагогічний центр (Франція), Міжнародний інститут освіти (США) та інші.

У порівняльній освіті поряд з традиційними з'явилися нові лідери і імена: О. Локшина, М. Лещенко, Л. Пуховська (Україна), Ф. Альтбах, М. Кросслі, М. Екскштейн (США), М. Брей (Гонконг), К. А. Торрес (Аргентина), Р. Коуен (Англія), Д. Паломба (Італія), М. Перейра (Іспанія), Т. Вінтер-Янсен (Данія), Ю. Шрайвер (Німеччина), Валь Руст, Фарук Жубіш (Франція), А. Кусаїнов (Казахстан), Н. Капранова (Білорусія), С. Каванобе, К. Секи, Ю. Сава, Т. Ендо, Х. Одзіма (Японія) та інші.

Світова економічна, політична, культурна інтеграція відображає об'єктивний процес збільшення взаємовпливу країн і народів. Внаслідок глобалізації в освіті відбуваються радикальні зміни, викликані трансформацією групової та індивідуальної свідомості. Глобалізація в сфері освіти має цілком певні обриси, які виникають під впливом основних світових цивілізацій Заходу, Європи і Сходу. І сьогодні Україна стоїть на шляху глобалізаційних процесів в освіті. Саме тому вважаємо за доцільне висвітити становлення освітньої компаративістики найбільш прогресивному у цьому напрямі регіоні – США.

Об'єктом порівняльно-педагогічних досліджень служать дві основні складові: педагогічні ідеї, концепції і теорії, а також політика і практика в

сфері освіти. Зосередимо нашу увагу саме на другому пункті, саме він викликає найбільше дискусій у вітчизняних науковців. Звертаючись до освітньої політики варто зазначити, що протягом останніх десятиліть «мейнстрімом» є тенденція до гуртування в організації, спілки, асоціації за напрямками діяльності, що стирає кордони та розширює можливості. Компаративістика не є виключенням.

Актуальність та нагальність питання розвитку порівняльно-педагогічних досліджень на території Сполучених Штатів Америки засвідчує наявність Товариства порівняльної освіти та міжнародної освіти (ТППМО) заснованої ще 1956 р. з метою сприяння міжнародному порозумінню, фундаментальним науковим дослідженням, навчальним досягненням та соціальному розвитку завдяки аналізу педагогічних ідей, систем та реалій різних країн [2]. Із самого створення Товариство приділяло значну увагу співробітництву з іншими організаціями, зацікавленими в розвитку порівняльно-педагогічних досліджень. У протоколі новоствореної організації були передбачені наміри співпраці із такими інституціями, як ЮНЕСКО, Міжнародний інститут освіти (International Institute of Education), Організацією американських штатів (Organization of American States) [3]. Варто зауважити, що дана організація тісно співпрацювала із спорідненими науково-дослідними асоціаціями та проводили спільні щорічні форуми. Уже в 1973 р. Товариство провело та було співорганізатором низки конференцій: національної в Сан-Антоніо, регіональної в університеті Айови, а також традиційної спільно з іншими науково-педагогічними асоціаціями в Чикаго [3].

З часом, коли Товариство так і порівняльно-педагогічні дослідження набували більшого розвитку та зацікавлення з боку освітян та науковців, що стимулювало Товариство стати членом-засновником Міжнародної ради порівняльно-педагогічних товариств (World Council of Comparative Education Societies) у 1970-му р. (юридичне оформлення 1986 р.). Перший президент Міжнародної ради, член Товариства, професор Джозеф Кац запропонував додати слово «International» та після запеклих дебатів через побоювання членів організації щодо можливої зміни дослідницьких пріоритетів Товариства на

користь практичних проектів і міжнародних обмінів, нововведення було схвалене у 1967 р. [3]. Товариство налічує понад три тисячі членів, серед яких викладачі університетів, науковці та студенти зі всього світу. Їхня діяльність базується на міждисциплінарних інтересах та науковій експертизі педагогічних явищ в історичному, соціологічному, економічному, психологічному, антропологічному аспектах. Членами Товариства є також 1000 установ, в основному це міжнародні асоціації та академічні бібліотеки.

У 1957 р. для сприяння поширенню розуміння та викладання порівняльної освіти було засновано журнал Товариства порівняльної освіти та міжнародної освіти «Порівняльно-педагогічний огляд» – це періодичне видання «висвітлює результати досліджень навчально-виховного процесу різних країн, а також соціальні, економічні та політичні сили, які на цей процес впливають» [4].

Актуальність та важливість порівняльно-педагогічних досліджень для освітньої політики США засвідчує діяльність комітету стипендій Товариства. Стипендіальний комітет взяв активну участь у розробці положення про присвоєння звання «Почесний член Товариства» (Honorary Fellows Award), затвердженого радою директорів у 1986 р. У 2009 р. комітет започаткував одержання таких грантів: стипендія за найкращу дисертацію в галузі порівняльної освіти (Gail P. Kelly Award), стипендія за найкращу статтю у «Порівняльно-педагогічному огляді» (George Bereday Award), а також стипендія за найкращу статтю [5].

Товариство є досить потужною організацією та містить у своєму складі такі структурні підрозділи: комітет науковців-початківців (CIES New Scholars Committee), створений у 1991 р. з метою залучення нових членів Товариства через різноманітні програми, а також надання інформації про можливості працевлаштування науковців [6]; комітет гендерних питань в освіті (Gender and Education Committee), що повинен сприяти залученню жінок до освітянської галузі та їхній фаховій підготовці. Актив комітету організовує щорічні симпозиуми, на яких оприлюднюються результати наукових досліджень, а також плануються нові наукові розвідки у цій галузі [7]; комітет з питань

національних меншин та людей з обмеженими фізичними можливостями (Underrepresented Racial, Ethnic and Ability Groups) (1990 р.), який надає гранти для участі в форумах ТППМО відповідним категоріям дослідників; у 2007 р. було прийнято рішення про організацію спеціальної комісії у справах педагогіки раннього дитинства (Early Childhood Development SIG); у 2005 р. розпочала свою роботу комісія з питань освіти заради миру (The Peace Education SIG).

Аналізуючи історію становлення Товариства порівняльної педагогіки та міжнародної освіти, варто зазначити, що цей організаційно-науковий осередок активно сприяв розвитку освітньої компаративістики не тільки у США, а й у світі загалом. Постійний зв'язок цієї організації як із державними структурами, так і з громадськими освітніми асоціаціями, зумовив зростання зацікавленості у порівняльно-педагогічних дослідженнях, проблемах міжнародної освіти не тільки широкого загалу науковців, викладачів, студентів, а й політиків, урядовців, діячів у галузі освіти й культури з різних країн і континентів [8].

Звертаючись до практичного аспекту порівняльної освіти, можемо розглядати його на рівні викладання у вишах та професійних навчальних закладах, а саме необхідності включення порівняльної педагогіки у програми підготовки фахівців освітньої сфери. Розглянемо це питання з огляду на досвід США.

Порівняльна педагогіка як навчальний предмет викладається у навчальних закладах на всій території Сполучених Штатів Америки. Рада наукових товариств в галузі освіти (The Council of Learned Societies in Education – CLSE, 1996) визначила порівняльну педагогіку як головний академічний підхід, що допомагає визначити основи освіти. Таким чином, багато програм і курсів з порівняльної педагогіки часто включені до підрозділів навчальних закладів або у відділах в американських університетах. Метою порівняльної педагогіки, як і інших базових курсів (наприклад, філософії освіти, історії освіти і соціології освіти) є допомога студентам критично проаналізувати політику в галузі освіти і практику, а також закласти підґрунтя

«поінформованість у галузі освіти і навчання в світлі сукупності їх відносин до навколишньої культури» (CLSE, 1996, с.8).

Загальноновизнаною проблемою у США є те, що порівняльної педагогіки часто не вистачає у якості обов'язкового предмету у багатьох навчальних програмах з підготовки освітян в американських вищих навчальних закладах. Без цієї опції, малоімовірно, що викладачі інших базових курсів будуть включати міжнаціональні, міжкультурні аспекти у власні програми. Ця позиція підтверджується доказами, коли міжнародні перспективи знаходяться в загальних базових текстах, вони часто віднесені до одного з розділів або описуються частково, «залишаючи порівняльну перспективу невизначеною і невбудованою як концептуальний інструмент для інтерпретації освітніх гіпотез та практик» (Kubow & Fossum, 2007, p.21).

Американські компаративісти, такі як Ісаак Кандель (Isaac Kandel) і Роберт Улич (Robert Ulich) були досить уважними до основ педагогіки та зважали на «соціальні передумови за педагогічною сценою» (Bereday, 1964, pp.7-8). Таким чином, систематичний аналіз більш широких соціальних і культурних чинників і аспектів політики, які забезпечує Порівняльна педагогіка, як правило, відсутні у програмі підготовки вчителів.

Порівняльна педагогіка не у всіх випадках є базовою для підготовки випускників з напряму педагогіка в США, але пропонується як один з варіантів в основах педагогіки.

Рух підзвітності та супутні потреби ринку в забезпеченні постійного постачання вчителів призвели до того, що навчальна програма підготовки вчителів обмежена за тривалістю та за обсягом і яка все частіше формується через зовнішні стандарти і характеризується вимірними «компетентностями» викладачів. В межах такої навчальної програми викладачі мають мало можливостей для вивчення того, для кого формальна освіта є корисною і чиї знання і культура цінуються, а чиї не цінуються в школах. Оскільки порівняльна педагогіка є відокремленою, а іноді навіть виключеною з навчального плану, студенти педагогічного напряму підготовки мають обмежену можливість розглянути основні передумови навчання і

проаналізувати прогалини між заявленими освітніми цілями і фактичними результатами освіти (Kubow & Fossum, 2003).

Більш того, міжкультурні перспективи і міжнародне розуміння набувають більшої актуальності у все більш глобальному світі, в якому працюють вчителі. Говард Гарднер (Howard Gardner, 2004) стверджував, що глобальні проблеми, такі як екологічний баланс, енергозбереження, зменшення кількості населення, проживаючих за межею бідності, профілактика захворювань і боротьба з тероризмом, «все вимагають вкладу в синтез різних форм дисциплінарних знань і методів» (стор. 250). Завдання для викладачів полягає в тому, щоб підвищити рівень обізнаності та міжнародної компетентності учнів за рахунок розвитку навичок мультидисциплінарного аналізу. «Мультидисциплінарне походження і природа» в галузі порівняльної освіти «добре позиціонують його для подальшого розвитку в майбутньому, коли соціокультурний аналіз глобальних тенденцій і подій зажадає узгодженої уваги» (Crossley, 2000., p.319), як нагадав Джеральд Гутек (Gerald Gutek, 1993), дві функції викладачів включають в себе виховання ідентичності студентів як американських громадян і членів глобального суспільства, одним словом, які визнають можливості розвитку людини і вирішують проблеми людського життя, що перевищує національні кордони [9].

Висновки. Порівняльна освіта значно зміцнює свої позиції у світі, та США зокрема, становленням неурядових громадських організацій котрі включають у свої ряди провідних фахівців-компаративістів країни чи регіону, їх об'єднанням з подібними організаціями інших країн, заснуванням наукових журналів присвяченим питанням освітньої компаративістики. У вітчизняному та зарубіжному науковому просторі на рівні викладання в університетах США свідомо підходять до питання розширення світогляду та міжкультурного діалогу майбутніх вчителів. Порівняльна освіта як предмет включена до навчальних програм, проте можемо зробити висновок, що у недостатній мірі. Загально визнаною проблемою у США є те, що порівняльної педагогіки часто не вистачає у якості обов'язкового предмету у багатьох навчальних програмах з підготовки освітян в американських вищих навчальних закладах. Без такого

важливого фактору є малоймовірним включення майбутніми освітянами міжнаціональних, міжкультурних аспектів у власні навчальні програми.

References :

1. M. Crossley (2002); A. Novoa & T. Yariv-Mashal; M. Crossley & B. Holmes (2001); A. Novoa (1995)
2. Erwin H. Epstein. Crucial Benchmarks in the Professionalization of Comparative Education // Comparative Education at Universities World Wide. Second Edition. – WCCES, Bureau for Educational Services, Geneva, 2008. – P. 9–24.
3. Elizabeth Sherman Swing. The Comparative and International Education Society (CIES) // Common Interests, Uncommon Goals: Histories of the World Council of Comparative Education Societies. Comparative Education Research Centre. 2007. Режим доступу: <http://www.CIESWCCES.pdf>.
4. Elizabeth Sherman Swing. The Comparative and International Education Society (CIES) // Common Interests, Uncommon Goals: Histories of the World Council of Comparative Education Societies. Comparative Education Research Centre. 2007. Режим доступу: <http://www.CIESWCCES.pdf>
5. Comparative Education Review. Режим доступу: <http://www.journals.uchicago.edu/page/ce/brief.html>
6. Awards Committee Handbook. Режим доступу: <http://www.cies.us/AWRDJS00.pdf>
7. CIES New Scholars Committee. Режим доступу: http://www.cies.us/NS_home.htm
8. CIES Gender and Education Committee. Режим доступу: <http://cies.us/Committees/Gender/index.htm>
9. Teodorovych A. Cherez vyvchennya zarubizhnoyi pedagogiky do krashhogo rozuminnya nacionalnoyi osvity / A. Teodorovych // Porivnyalno-pedagogichni studiyi № 1(15), 2013
10. Comparative Education at Universities World Wide Third Expanded Edition Wolhuter, C., Popov, N., Leutwyler, B., Skubic Ermenc, K. (Eds.)

И. А. Мариуц – кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник Института педагогики НАПН Украины.

Становление сравнительного образования в США

В статье отражено становление сравнительного образования в Соединенных Штатах Америки. Представлено состояние его внедрения в американских университетах и место в учебных планах подготовки педагогических кадров. Определены общие мировые тенденции ее развития.

Ключевые слова: сравнительная образование, глобализация, интернационализация, США.

Iona Mariuts – PhD in Educational Sciences, Senior Researcher at Institute of Pedagogy of NAES of Ukraine.

Development of Comparative Education in the USA

The article reflects the formation of comparative education in the United States of America. The state of its introduction in American universities and place in educational curricula for the training of pedagogical staff are presented. The general world tendencies of its development are determined.

Keywords: comparative education, globalization, internationalization, USA.